

Sverige berättar

Foto: Minna Sakaria

EN UTSTÄLLNING OM DEN
KROATISKA ARBETSKRAFTSINVANDRINGEN
PÅ 60- OCH 70-TALEN
MED MIGRANTERNAS BERÄTTELSE

Koncept för lärande och workshop

Koncept och textförfattare:
Elias William-Olsson och Kalle Larsen
december, 2017

Vill du använda Sverige Berättars material i din undervisning?

Utställningen finns att låna gratis och vi ställer gärna upp på den på er skola, på ett bibliotek eller i annan lokal i närheten. Den tar upp max 3 ggr 3 meter i yta och behöver endast tillgång till ett kontaktuttag.

Hör av er till info@sverigeberattar.se för att boka utställningen.

På Sverige Berättars hemsida, www.sverigeberattar.se, finns även samma material som till den fysiska utställningen i en digital version, under fliken "Utställningar". Där finns även lite fler bilder på den fysiska utställningen.

Sammanfattning av materialet

Detta material kretsar kring Sverige Berättars utställning som behandlar ämnet arbetskraftsinvandring genom temat berättelser och berättande. I materialet får eleverna resonera och tänka kring ämnet arbetskraftsinvandring samt uppleva och utforska begreppen berättelser och berättande.

Materialet är tänkt att utföras i följande ordning:

- Förarbete
- Se Sverige Berättars utställning, digitalt eller den fysiska installationen
- Workshop
- Efterarbete

Material är utformat så att momenten även fungerar fristående. Exempelvis kan man välja att endast göra ett moment och se utställningen. Materialet är även öppet för modifikation. Vi välkomnar all form av kreativa förändringar och/eller tillägg i materialet. Alla klasser, lärare och andra aktörer har olika förutsättningar och olika behov; anpassa gärna materialet så att det passar just er.

Förarbetet och efterarbetet är tänkt att göras i skolans ordinarie miljö tillsammans med en eller flera lärare. Workshopen görs helst i någon "alternativ" miljö (läs exempel under rubriken "Workshop") för att eleverna ska kunna släppa de konventioner som följer med den ordinarie skolmiljön.

Varje del inleds samt avslutas med en så kallad "runda" där ledaren och eleverna får känna att de ska påbörja respektive avsluta en process. Vi kallar dessa moment "Checka in" och "Checka ut". Momenten finns mer noggrant beskrivna under varje del.

En kan med fördel ta hjälp av en dramapedagog i samband med workshopen. Speciellt ett samarbete mellan dramapedagog och lärare kan vara väldigt givande, både för ledare och elever.

Foto: Minna Sakaria

FÖRARBETE

Förarbetet är ett sätt för att skapa en samhällsbild av arbetskraftsinvandringen på 60-talet. Detta är ett förberedande arbete inför att se utställningen. Tanken är att detta ligger nära skolans arbetssätt. Eftersom utställningen till största del handlar om individens berättelser så finns förarbetet som en möjlighet att skapa en förståelse för samhällets syn på arbetskraftsinvandringen.

Efter att ha sett utställningen så kan man börja fundera kring samhällets historieskrivning. Vilka berättelser får ta plats och vilka måste kämpa för utrymme? Vem kommer till tals och vems röst räknas?

LÄRARENS FÖRBEREDELSE

- Artiklar, länkar och litteratur som handlar om arbetskraftsinvandringen
- Material för att skapa planscher, t.ex. A3-ark, lim, färgpennor, etc.
- En ring med stolar

CHECKA IN

Samlas i en cirkel och genomför en runda. Frågan för rundan kan vara; vad har det hänt för kul i veckan? Kom gärna på en egen fråga som du tycker passar just din grupp. Gärna med en positiv ingång.

I en runda får var och en tid för att säga och kommentera frågeställningen. Var tydlig med att den personen som har ordet får sin tid att prata. Det ska inte kommenteras av andra och denne person säger till när hen är klar. Detta är frivilligt och en kan säga pass. Efter att alla sagt sitt; fråga de som sagt pass om de kommit på något de vill säga eller lägga till.

Avsluta med att förklara vilket upplägg denna process har.

SAMHÄLLET OCH ARBETSKRAFTSINVANDRINGEN

Uppgiften är att skapa en presentation kring samhällets syn på arbetskraftsinvandringen på 60-talet.

- Dela upp gruppen i mindre grupper om 3-4 i varje grupp.
- Sätt ut en tidsbegränsning för uppgiften. Om möjligt ca 30 min.
- Ta med artiklar, böcker, och länkar för att underlätta sökningen.
- Frågeställningar:
 - Vad betyder arbetskraftsinvandring?
 - Varför flyttade så många människor till Sverige för att arbeta?
 - Vad betydde arbetskraftsinvandringen för det svenska samhället?
 - Vilka källor kommer information från?
- Som sista steg så ska eleverna skapa planscher med informationen de hittat om arbetskraftsinvandringen. Lägg ut planscherna i rummet.

REDOVISNINGEN

Som avslut så är tanken att ni gemensamt ska redovisa arbetet.

- Börja med att be alla gå runt i rummet enskilt och titta på allas planscher. Ta lite tid så att de hinner runt till alla.
- Sätt er sedan i en ring.
- Diskutera varje frågeställning sen tidigare.
 - Vad betyder arbetskraftsinvandring?
 - Varför flyttade så många människor till Sverige för att arbeta?
 - Vad betydde arbetskraftsinvandringen för det svenska samhället?
 - Vilka källor kommer information från?
- Dela gärna med dig av dina egna reflektioner och kunskaper som pedagog.

WORKSHOP

Syftet med workshopen är att eleverna själva ska få en relation till berättande och berättelser och uppleva och utforska begreppen genom olika övningar och lekar.

De första tre övningarna är - utöver kopplingen till temat berättande - uppvärmningar. Det handlar om att gruppen ska få chans att lära känna varandra i en ny form av situation och få chansen att känna sig trygga i den situationen, samtidigt som de bygger en relation till begreppet berättande.

Deltagarna behöver ta med sig:

- Ett vardagsobjekt, gärna som har någon form av historia. Exempelvis; favoritkoppen eller fotbollsskorna. Oftast har mer eller mindre alla objekt i ett hem någon form av historia.

Ledaren behöver:

- En stor öppen yta. Gärna en så tom lokal som möjligt, med så lite distraktioner som möjligt. En drama-/teaterlokal/blackbox är att föredra, men en tom gymnastiksal fungerar också.
- Några berättelser från utställningen Sverige Berättar. Material finns att tillgå på den digitala utställningen på sverigeberattar.se
- Maskeringstejp
- Ett objekt. Gärna som inte är självklart vad det är och vad det används till. Ett vardagligt objekt går också bra.

övningar i ordning

Checka in

Samlas i en cirkel och genomför en runda. Om detta är en ny grupp för ledaren så be eleverna säga sitt namn och svara på en fråga. Frågan för rundan kan var; något intressant som en tog med sig från utställningen? Hitta gärna på en egen fråga som du tycker kan passa gruppen.

I en runda får var och en tid för att säga och kommentera frågeställningen. Var tydlig med att den personen som har ordet får sin tid att prata. Det ska inte kommenteras av andra och denne person säger till när hen är klar. Detta är frivilligt och en kan säga pass. Efter att alla sagt sitt; fråga de som sagt pass om de kommit på något de vill säga eller lägga till.

Ja, det gör vi!

Övningen syftar till att bejaka varandras idéer och att lyssna på varandra, vilket är en grundförutsättning för berättande. Övningen skapar också en positiv gruppkänsla.

Tid: Ca 5 minuter.

Övningen går till såhär:

- Dela upp gruppen i två och två.
- Elev 1 kommer med en positiv uppmaning: "Vi hoppar!"
- Elev 2 bejakar påstående positivt genom att säga "Ja, det gör vi!"
- *Båda eleverna hoppar*
- Elev 2 kommer med en positiv uppmaning: "Vi spionerar på läraren"
- Elev 1: Ja, det gör vi!
- *Båda eleverna spionerar på läraren*
- Eleverna turas om att uppmana och bejaka varandra tills ledaren bryter övningen.

Att förklara för eleverna:

- Det är väldigt viktigt att eleven som bejakar använder frasen "Ja, det gör vi!"
- Gör vad ni vill, men var snälla mot varandra och var rädda om rummet. Inga elakheter!
- Uppmaningen behöver inte vara "verklig". Det kan exempelvis vara "vi spelar basket!"; då låtsas eleverna spela basket.

Att tänka på som ledare:

Den här övningen blir ofta till synes stöjig och rörig. Det är meningen. Efter övningen blir ofta eleverna fysiskt trötta, men glada, positiva och fulla av energi.

Tips!

Ropa till eleverna att byta partner mitt i övningen. Räkna sedan högt ner från 5 så att de inte hinner tänka så mycket över vem de väljer. Fortsätt sedan övningen.

Tre saker!

Denna övning syftar till att våga berätta något. Oavsett om det är fiktion eller verklighet. Den får också igång kreativitet och snabbtänkthet.

Tid: Ca 5-10 minuter, beroende på gruppstorlek.

Övningen går till såhär:

- Alla står i en ring.
- Hela gruppen slår sig på knäna och ropar "TRE SAKER!"
- Ledaren börjar att skicka en fråga till personen till höger. Personen svarar tre saker på frågan. När personen svarat ropar alla "tre saker!" igen och då skickar personen som just svarat vidare en fråga till en ny person till höger om sig. Övningen ska så småningom gå snabbt så man inte hinner tänka för mycket. Första varvet/provomgången får gå lite långsamt. Nedan följer ett exempel.

Hela gruppen: Tre saker!
Ledaren: ... som du har under fötterna?
Elev 1: Golv, hårtussar och en elefant.
Hela gruppen: Tre saker!
Elev 1: ... som du gör i sömnen?
Elev 2: snarkar, spelar tennis och lyssnar på musik
Hela gruppen: Tre saker!
Elev 2 till elev 3
och så vidare.

Att förklara för eleverna:

Det går lika bra med verkliga som påhittade svar. Även nonsenssvar är tillåtna, alltså påhittade ord.

Att tänka på som ledare:

Det handlar om att våga berätta något utan att lägga för mycket värderingar i svaret eller hinna övertänka sitt svar. Det är ingen press! Även om det ska gå snabbt så stressa inte någon mer än vad de klarar av. Få med hela gruppen i ett rungande "TRE SAKER!" och glöm inte att slå på knäna i en ordentlig rörelse vid varje stavelse!

Tips!

Om någon hakar upp sig och inte kommer på ett eller flera ord; ställ en eller flera frågor till eleven.

Exempel:

Eleven kommer inte på en tredje sak

Ledaren: vad är det?
Eleven: en stol.
Ledaren: Bra!
Alla: TRE SAKER!

Fotoberättelser

Denna övning låter eleverna berätta/gestalta och tolka en liten del av någon annans historia. De övar också sin kreativitet och initiativförmåga. Övningen fungerar också som en form av reflektion över Sverige Berättars utställning. Övningen är uppdelad i två delar.

Tid: ca 20 minuter

Övningen går till såhär:

Del 1 – Jag är ett träd

- Dela gruppen i två grupper.
- En elev från första gruppen går upp på golvet och säger "Jag är ett träd" samtidigt som eleven gestaltar ett träd. Därefter går nästa elev i gruppen upp på golvet, gestaltar ett ting eller en person och säger vad eleven gestaltar. Till slut har gruppen bildat ett foto.

Exempel:

Elev 1: Jag är ett träd. *gestaltar ett träd*

Elev 2: Jag är en trött person som sover nedanför trädet. *gestaltar*

Elev 3: Jag är hårdrockaren i parken. *gestaltar*

Elev 4: Jag är äpplet som hänger i trädet. *gestaltar*

När sista eleven i gruppen gestaltat säger ledaren exempelvis "äpplet stannar kvar"; alltså det som den sista eleven gestaltade ska stanna kvar och inleda en ny omgång. Då börjar nästa grupp att skapa ett nytt foto utifrån samma princip. När grupperna gestaltat två gånger var är del 1 klar.

Att förklara för eleverna:

Man får gärna lägga till ett attribut (exempelvis hårdrockare, hänger i trädet), en handling (skriker, skrattar, med mera) eller en känsla till vem eller vad man är. Som i exemplet ovan.

Tips!

Förevisa gärna så att eleverna känner sig trygga med att gå upp på golvet och gestalta. Vågar du, vågar de! Om gruppen är väldigt blyg kan du börja varje gång.

Del 2 – Gestalta en historia

- Dela upp eleverna i mindre grupper. Ca 3-5 i varje grupp.
- Ledaren läser en kortare historia eller spelar upp/tilldelar en av kortfilmerna från Sverige berättar-materialet för varje grupp. Digitalt material finns på sverigeberattar.se. Filmklippen är på ca 1 minut per klipp.
- Varje grupp får sedan gestalta berättelsen eller ett moment i berättelsen genom att posera på golvet och bilda ett foto som de andra grupperna kan titta på samtidigt som ledaren läser eller spelar upp en av historierna från Sverige berättar-materialet.

FRAMTIDSMUSEET

Denna övning syftar till att synliggöra hur man uppfattar och tolkar vad man ser. Den tränar också berättandeförmåga och kreativitet. Övningen är uppdelad i tre delar.

Tid: ca 30 minuter

DEL 1

- Dela upp eleverna i mindre grupper om 3 - 5 i varje grupp.
- Visa ett objekt för eleverna. Gärna som inte är självklart vad det är och vad det används till, men ett helt vanligt objekt går också bra. Förklara vad objektet är och vad det används till, men hitta på något som uppenbarligen eller troligen inte är sant, men som ändå verkar lite logiskt med tanke på form och potentiell funktion. Exempelvis kan ett tennisracket användas för att tärna smör eller en ljusstake användas för att lyssna på hjärtat.
- Låt sedan objektet vandra mellan grupperna och låt grupperna själva komma på vad det kan vara för objekt och vad det används till.
- Grupperna ska också ge objektet ett namn. Tennisracket blir exempelvis en "smörtärnare".
- När eleverna verkar redo får grupperna förklara för varandra vad objektet är för något.

Att förklara för eleverna:

Låt fantasin flöda!

DEL 2

- Behåll grupperna. Tejpa rutor på golvet så att varje grupp får en ruta. Dessa rutor är museimontrar.
- Be eleverna lägga sina objekt, som de tagit med sig, i montrarna. När montrarna är fulla ber du grupperna att byta montrarna.
- Ge eleverna lite tid att prata ihop sig om vad objekten i montrarna kan vara och hur de kan förklara objekten för de andra grupperna.
- Be grupperna förklara för varandra vad som finns i montrarna som om de var guider på ett museum.

Att förklara för eleverna:

Använd fantasin! Om objekten inte var vad de egentligen är, vad skulle de till synes kunna användas till?

Brodera gärna ut era berättelser om objekten!

DEL 3

Be eleverna ta sitt eget objekt och samla gruppen i en cirkel. Börja själv med att berätta om ditt objekt som du tagit med dig; en sann historia. Låt sedan eleverna berätta en sann historia om sitt objekt.

Några exempel på frågor:

- Vad används det till?
- Är det något speciellt med objektet?
- Finns det en specifik historia bakom objektet?
- Om det är ett vardagsobjekt, vilken plats har objektet i elevens vardag?
- Hitta gärna på egna frågor som du tror kan passa.

När alla elever berättat om sitt objekt är det dags att gå vidare. Du kan då låta eleverna diskutera i helgrupp.

Exempelvis

- Vilken betydelse har egentligen ett objekt och vilken betydelse har våra vardagsobjekt?
- Har ni upptäckt eller lärt er något om era egna och/eller andras berättelser?
- Är vår vardag full av berättelser?

Hitta gärna på egna frågor som du känner kan passa.

Checka ut

Samlas i en cirkel och genomför en runda. Frågan för rundan kan vara; vad har ni tagit med er efter workshopen?

I en runda får var och en tid för att säga och kommentera frågeställningen. Var tydlig med att den personen som har ordet får sin tid att prata. Det ska inte kommenteras av andra och denne person säger till när hen är klar. Detta är frivilligt och en kan säga pass. Efter att alla sagt sitt; fråga de som sagt pass om de kommit på något de vill säga eller lägga till.

Tacka för deltagandet!

Efterarbete

I efterarbetet lämnar vi arbetskraftsinvandringen bakom oss, men har dessa historier i bak-huvudet. Nu närmar vi oss nutidens samhälle. Idéen om samhällets världsbild kontra individens stannar kvar. Vi landar i diskussion och arbete kring att göra sin röst hörd.

Eleverna behöver ta med sig:

Ett vardagsobjekt, gärna som har en historia bakom sig. Exempelvis; favoritkoppen eller fotbollsskorna.

Inledning

Checka in

- Samlas i en cirkel och genomför en runda. Frågan för rundan kan var; hur är läget nu efter utställningen och workshopen?
- en runda får var och en tid för att säga och kommentera frågeställningen. Var tydlig med att den personen som har ordet får sin tid att prata. Det ska inte kommenteras av andra och denne person säger till när hen är klar. Detta är frivilligt och en kan säga pass. Efter att alla sagt sitt; fråga de som sagt pass om de kommit på något de vill säga eller lägga till.

Uppvärmning (frivillig)

Nutida Samhället

Dags att utforska den samhällsbild vi har i dag. Tillsammans så gör klassen en mindmap över det nutida samhället.

Här är det möjligt att "tyngre" samhällskritiska ämnen uppstår. Lämna utrymme för diskussion och reflektion kring detta om det behövs.

Elevernas ord är viktiga så fråga eleverna om du undrar något över deras resonemang. Fråga; hur kan vi sammanfatta detta? Om det är en tanke som kommer i mer än ett ord. Undvik att göra egna antaganden och använd elevernas ord.

FYRA HÖRN

Övningen går ut på att ta ställning kring olika påståenden som handlar om individens roll i samhället.

Dela upp rummet i fyra olika hörn.

- Första hörnet: håller med.
- Andra hörnet: håller inte med.
- Tredje hörnet: båda.
- Fjärde hörnet: öppet.

Exempel på påståenden:

- Media ger en verklig bild av samhället.
- Min röst hörs.
- Egna påståenden som pedagogen kommer på själv.

Var tydlig med att det alltid går att byta hörn.

HÄR HÖRS JAG OCH HÄR HÖRS JAG INTE

Övningen går ut på att markera olika platser där en både hörs och inte hörs.

- Dela ut två papper till vardera deltagare.
- Börja med att fråga deltagarna om vilka platser där de får synas och ta plats. Be deltagarna skriva ner detta på första pappret. Samla in.
- Fråga sedan deltagarna på vilka platser de inte får ta plats. Be deltagarna skriva ner detta på första pappret. Samla in.
- Beroende hur mycket plats en har, så kan en läsa upp papperna och lägga ut dessa på olika sidor på golvet. Alt. Skriv upp två spalter på whiteboard.
- Ta tid för reflektion och diskussion. Exempel på frågeställningar kan vara:
 - Varför får jag ta plats här?
 - Varför får jag inte ta plats här?

Min berättelse

Utifrån föremålen som eleverna har med sig så ska en nu berätta en berättelse associerat till föremålet.

- Ta fram föremålen.
- Be personerna sitta enskilt och skriva ner ord som de anser kopplade till föremålet och dess berättelse. Det kan vara svårt att komma på olika ord och man kan lätt fastna. Därför kan det vara bra att ge tips på teman kring orden t.ex. Karaktärer, känslor, platser, och andra objekt kopplade till det medtagna objektet och dess berättelse.
- Be sedan eleverna gå ihop två och två. Paret ska komma fram till ett sätt att gestalta dessa berättelser. Antingen gör man båda enskilt, eller så kommer man fram till ett sätt att kombinera de två berättelserna om det passar.
- Ge tips på olika sätt att gestalta utifrån dina förutsättningar på skolan. Det kan vara allt från text, bild, staty till musik, teater.
- Visa upp för resten av klassen. Ta tid till reflektion och tankar som uppstår.
- Var tydlig med att reflektionerna inte ska handla om kvalitén på gestaltningarna, utan om själva processen fram till slutresultatet.

Meddelandet

Som sista övning så ska var och en enskilt skriva, spela in eller på annat sätt genomföra ett meddelande till en plats där en inte får höras och ta plats.

- Gå tillbaka till platserna i "Här hörs jag och här hörs jag inte" övningen. Fokusera på platser där eleverna anser att de inte får ta plats.
- Be deltagarna välja en plats där denne känner att den inte får använda sin röst och höras.
- Kom ihåg berättelserna ni skapat i förra övningen och orden kopplade till objektet.
- Skapa ett meddelande till den platsen. Vem där är det jag vill berätta detta för? Vad vill jag säga? Hur uttrycker jag mig?
- Här går det att skapa meddelandet på olika sätt. Antingen så spelar en in när meddelandet framförs. Går även bra i textform.

Checka ut

- Samlas i en cirkel och genomför en runda. Frågan för rundan kan var; hur är läget nu efter hela processen?
- I en runda får var och en tid för att säga och kommentera frågeställningen. Var tydlig med att den personen som har ordet får sin tid att prata. Det ska inte kommenteras av andra och denne person säger till när hen är klar. Detta är frivilligt och en kan säga pass. Efter att alla sagt sitt; fråga de som sagt pass om de kommit på något de vill säga eller lägga till.
- En till runda. Be eleverna säga ett ord associerat till hela processen.

Tacka för deltagandet!